عامل برداشت نادرست از کلام شیخ طوسی

شاگرد: در آخر جلسه قبل سؤالی خدمت شما عرض شد، در خصوص عبارت تبیان بود. ولو با قرینه متصله ای که شما در کلام ایشان بیان کردید اما باز هم قابل حمل به معنایی غیر از مختار حضرت عالی هست. با توجه به عبارت اول؛ فاعلموا ان المعروف من مذهب اصحابنا و الشایع من اخبارهم ان القرآن نزل بحرف واحد غیر انهم اجمعوا علی جواز القرائه... . یعنی حتی ایشان که سبعة احرف را می‌گویند «عندنا ما روی عن الائمه»، آن را از باب تسهیل بگیریم. آیا این بیان درست است؟ اینکه «ملک» و «مالک» را هم بیان نکردند از این باب باشد که تسهیل مسلم بوده.

استاد: این فرمایشی که شما در ذیل عبارت شیخ دارید خوب است. اتفاقا الآن هم مورد بررسی من است. من این قرینه متصله را که گفتم بسیار مهم است، نمی‌خواهم حرف خودم را از آن نتیجه بگیرم؛ من می‌خواهم روی مسلمات همه انظار که متفق نزد کل است، جلو بروم. آن چه که من عرض می‌کنم و شیخ می‌گوید حرف دیگری است. الآن هم می‌خواهم به تفصیل عرض کنم.

ببینید عبارت ما این بود: صاحب مفاتح الکرامه فرمودند: «و قال الشیخ فی التبیان». امروز هم نکات خیلی خوبی را خدمت شما عرض می‌کنم. گاهی که نکته‌ها در بحث می‌آید، یاد شعر آن استاد می‌افتم که در اسفار می‌فرمودند. نکته‌ها چون تیغ پولاد است تیز؛ یعنی نکته‌ها خیلی ظریف است و از آن طرف کارساز. سر پولاد هم تیز است که ریز است و هم تیز است و کارساز است. ایشان زیاد این شعر را می‌خواندند.

نکاتی که می‌خواهم امروز عرض کنم، این است: ملاحظه بکنید و دل بدهید. مرحوم صاحب مفاتح الکرامه عبارتی دارند که از دو امام نقل می‌کنند. ما عبارت را خواندیم. دوباره نمی خوانم. اگر نیاز داشتیم برمی‌گردیم. در پایان عبارت فرمودند «و کلام هذین الامامین قد یعطی ان التواتر انما وقع بالقرائات»؛ عاصم و قراء سبعه. «ال الی رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله». این فرمایش صاحب مفاتح الکرامه بود. شما فرمودید که چرا می‌گوید «قد یعطی».خب می‌خواهید بگویید که خلافش هم ممکن است؟ دیروز توضیح دادید؛ می‌خواهید بگویید که روشن است که دلالت بر این دارد؟

شاگرد: می‌خواستم ببینم این «قد» را چطور می‌گویند.

استاد: منظور ایشان از «قد» این است؛ می‌گویند شیخ شروع فرمودند و بیان کردند که «إن المعروف من مذهب الإمامیة و التطلّع فی أخبارهم و روایاتهم أنّ القرآن نزل بحرف واحد علی نبی واحد[1]»؛ تواتر قرائات سبع یعنی چه؟ یعنی حضرت هر هفت تا را اقراء فرموده‌اند. پس لازمه تواتر قرائات سبع این است که قرآن حرف واحد نباشد و سبعة احرف باشد. و حال آنکه روایات می‌گویند «نزل علی حرف واحد». لازمه تواتر سبع الی رسول الله، این است که قرآن هفت حرف باشد –نه حرف واحد- و حال اینکه روایات می‌گویند حرف واحد است. پس معلوم می‌شود که تواتر الی رسول الله نیست. این فرمایش ایشان است. از تواتر سبع لازم گیری می‌کند. لازمه تواتر سبع

این است که حضرت هفت تا را فرموده باشند درحالی‌که روایت می‌گوید حرف واحد است. و حال آن‌که لازمه تواتر، سبعة احرف است. این فرمایش ایشان در «قد یعطی» است.

شاگرد: در فرمایش شما گویا یک پیش فرضی هست که اصل تواتر هست. اما از منظر کسی که می‌خواهد اصل آن را زیر سؤال ببرد ممکن است بگوید این نوع عبارات این را می‌رساند که چه بسا همه اینها متواتر نباشند.

استاد: چون روایات می‌گوید حرف واحد است و چون لازمه تواتر الی رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله حرف واحد نیست؛ چون این دو متنافی و متناقض با هم هستند پس یعطی که این تواتر الی اصحاب‌ها است، نه الی حضرت. این فرمایش «قد یعطی» است.

گاهی که من با عبارات برخورد می‌کنم بینی و بین الله بهت زده می‌شوم که فضای علمی چطور می‌شود! الآن هم وظیفه طلبگی ما است که اینها را ده بار برویم و برگردیم و ببینیم شیخ الطائفه چه فرموده‌اند، تاریخ آن را نگاه کنیم. چون وظیفه طلبگی ما است من تاریخ آن را خدمت شما می‌گویم. حال هم ضبط می‌شود و می‌ماند تا بعداً روی آن بیشتر تأمل شود.

شاگرد: اگر در اینها تواتر باشد تعارض از بین می‌رود؟

استاد: بله، یعنی این هفت تا هفت قرائت هستند اما آن چه که حضرت خواندند حرف واحد است.

شاگرد: تعبیر ایشان در اینجا «قد یعطی ان التواتر انما هو لارباب‌ها».

استاد: یعنی ارباب قرائات. یعنی تواتر به اینها می‌رسد و تمام می‌شود. از اینها به رسول الله ... . اینها هفت تا هستند. تا اینها ما قطع داریم که عاصم چنین خواند، ابن کثیر چنین خواند، تواتر موجب قطع است. می‌گویند که اینها را قاطع هستیم اما بعد از اینها و این‌که حضرت هفت قرائت خوانده باشند را نه. چرا؟ چون اگر هفت تا را خوانده باشند «نزل علی حرف واحد» درست نمی‌شود. روایت می‌گوید «نزل علی حرف واحد».

شاگرد: نکته آن هم تسهیل است ... .

استاد: حال به مسأله تسهیل می‌رسیم.

---

[1]مفتاح الکرامة فی شرح قواعد العلامة (ط-جماعة المدرسين) ج۷ ص۲۱۵

بازبینی #2
ایجاد شده 16 آوریل 2024 12:11:41 توسط ... .
به روزرسانی شده 23 مه 2024 11:06:40 توسط ... .